

# INHOUD

Een échte	7
I SLECHT OF GEK?	
1 De grens van krankzinnigheid	23
2 Achtentwintig messteken of één fatale kogel	26
3 Het dorp	40
II MISDRIJF OF ONGELUK?	
4 Achter het zwarte balkje	57
5 Van achtervolgen tot vervolgen	61
6 Heel brave ambtenaren	79
III VRIJE WIL OF VRIJE VOETEN?	
7 Een bloederig brein	97
8 Gevaarlijke gedachten	104
9 Een reden, geen excuus	121
IV FEIT OF FICTIE?	
10 Mannen op slippers	137
11 Liever een monster	140
12 Verwarde engelen	157
13 Het ware gezicht	168
Tot slot: de schemerzone tussen daad en dader	180
Dankwoord	183
De onzichtbaren	187
Bronnen en verantwoording	189

## EEN ÉCHTE

‘Jorge wil graag toegelaten worden tot het gesprek.’ Precies op de afgesproken tijd popt het grijze venster op.

Lotje drukt met trillende hand op ‘accepteren’. Roselien schuift wat onrustig op haar stoel. We zijn al even bezig met dit boek en hebben al heel wat moordinterviews gedaan. Maar nog nooit met een ‘echte’.

Op het scherm verschijnt een fris, vriendelijk gezicht. Twinkende ogen lachen ons toe vanachter een donker brilmontuur. Op de achtergrond zien we een nette kamer, een opgeruimd bureau en glimmende paarse gordijnen.

We zijn allebei verrast, zelfs een beetje overrompeld. We hadden iemand verwacht die... Tja, wat dachten we eigenlijk? Hoe ziet iemand eruit die een ander heeft... gedood? Wij hadden er in ieder geval niet op gerekend dat hij zo ‘normaal’ zou zijn. En al helemaal niet zo vriendelijk.

Maar we hebben geen tijd om ons ongemakkelijk te voelen. Jorge heeft maximaal anderhalf uur, want hij is druk, heel druk. Elke week werkt hij 36 uur in een forensisch psychiatrische kliniek, als ervaringsdeskundige hulpverlener. Ook zit hij in de afrondingsfase van zijn opleiding, waarin hij zich als ervaringsdeskundige specialiseert in de geestelijke gezondheidszorg. Daarnaast geeft hij gastlessen en doet hij her en der interviews. Zijn levensverhaal is verschenen in een boek, binnenkort komt er ook een documentaire. Om te ontspannen heeft hij een Play-

Station gekocht. Ironisch genoeg speelt hij *Resident Evil*, een game over bizarre moorden.

Het is maar wat je relaxen noemt.

Jorge vindt het belangrijk om zijn geschiedenis te delen. Niet dat hij trots is op zijn delict. Het levenloze lichaam staat nog altijd op zijn netvlies. Hij heeft er traumatherapie voor gehad, maar hij voelt zich toch elke keer weer gespannen als hij erover praat. Het liefst zou hij de tijd terugdraaien, de geschiedenis herschrijven – dan zou Guido nog in leven zijn.

Ondanks de pijn wil Jorge zijn verhaal vertellen. Ondanks de schaamte wil hij als dader naar buiten treden. En ondanks de stress zoekt hij de publiciteit. Want door zijn behandeling heeft hij een tweede kans gekregen, een die hij met beide handen heeft gegrepen. En dát wil Jorge laten zien. In zijn werk als ervaringsdeskundige, in zijn gastlessen, in de interviews, in zijn boek, in de documentaire – en ook in ons gesprek.

Het verhaal van Jorge begint hier zo'n 9000 kilometer vandaan. Het is 1985 als een politieagent hem vindt, onder de golfplaten van een sloppenwijk in Colombia. Het eenjarige jongetje is op sterven na dood. De agent brengt hem naar een kindertehuis, het kindertehuis verplaatst hem naar een adoptiecentrum en via het adoptiecentrum komt hij in Nederland terecht.

Het gesleep in zijn eerste levensjaren is niet zonder gevolg. Zolang Jorge zich kan herinneren is zijn jeugd overschaduwde door één allesoverheersende gedachte, die pijnlijk en voor eeuwig in zijn brein lijkt te zijn gekerfd: zijn eigen moeder heeft hem in de steek gelaten, gedumpte als oud vuil. Het maakt hem kwaad, woedend eigenlijk. In zijn nieuwe thuis schreeuwt de kleine Jorge zo hard dat de hond er bang van wordt. Een simpele basisschoolopdracht, waarbij hij familieleden moet tekenen op wie hij lijkt,

zorgt voor een eindeloze driftbui. De razernij kruipt en sluipt steeds verder in zijn leven, om steeds op een andere manier naar buiten te komen – als hardnekkig, niet uit te roeien onkruid dat zich telkens weer laat zien tussen de voegen van de tegels.

Op achtjarige leeftijd zet Jorge de gaskraan in het huis van zijn adoptiegezin open. Hij steekt zijn middelvinger op naar de godsdienstleraar. Zonder blikken of blozen jat hij geld. 's Nachts sneakt hij het huis uit, zijn adoptieouders slapend en nietsvermoedend achterlatend. Als hij op een avond liftend in een auto stapt wordt hij gedwongen tot seks met de bestuurder, een volwassen man – Jorge is dan nog maar dertien jaar oud.

Hij begint zichzelf te beschadigen. Steeds vaker, steeds dieper. Van een kinderpsychiater krijgt hij ADHD-medicatie, Ritalin. Maar het middel heeft bijwerkingen: Jorge wordt er somber van en gaat ook nog hallucineren. In zijn waan staren dode mensen hem aan. Na een suïcidepoging komt Jorge op de intensive care terecht.

Op zijn vijftiende loopt hij weer weg, dit keer verlaat hij zijn adoptiegezin definitief. Hij zwerft van crisisopvang naar crisisopvang en belandt uiteindelijk in een gesloten jeugdzorginstelling, waar hij een groot deel van de tijd in een isoleercel moet doorbrengen. Dat laatste is vanwege agressief gedrag, maar ook omdat men bang is dat hij in een gewone kamer zichzelf wat aan zal doen.

Eenmaal meerderjarig strijkt hij neer in Rotterdam. Eerst in een daklozenpension, later in een gehuurde woning. Als een schim beweegt hij zich voort in de prostitutie en criminaliteit. Zijn zicht wordt steeds waziger door een sluier van alcohol en cocaïne.

Op 18 augustus 2008 is de vierentwintigjarige Jorge onderweg naar een klant, die via internet 'seks met twee donkere jongens

in spijkerbroek' heeft besteld. Jorge is de ene escort, Guido de andere. Nadat de klus geklaard is, verdelen Jorge en Guido het geld en belanden ze in de kroeg, waar ze de avond snuivend en drinkend doorbrengen. Ze gaan door tot de volgende ochtend, nemen nog een afzakkertje bij Jorge thuis. Guido snuift nog meer coke, Jorge drinkt nog meer wijn. De dag is inmiddels halverwege. Jorges hoofd tolt.

Opeens slaat de sfeer om. Er zijn woorden over geld. Het duurt niet lang voordat het servies door de kamer vliegt. Jorge wil het vleesmes weggewen, om erger te voorkomen. Maar zodra hij het mes in zijn handen heeft gaat het mis. Hij voelt Guido aan de voorkant tegen zijn buik vallen, terwijl het aanrechtblad aan de achterkant steeds harder in zijn rug drukt.

Als Jorge later moet verklaren wat er precies gebeurd is, heeft hij het lastig. De wolk van drank en drugs hangt als nevel over de gebeurtenissen heen. Waar Guido stond, hoeveel stappen ertussen zaten, wanneer hij het mes pakte... Hij weet het allemaal niet meer precies. Maar natuurlijk was het een ongeluk; Guido was op het mes ingelopen. Hij zou Guido nooit iets aandoen. Natuurlijk niet!

Toch oordelen de rechters dat er sprake is geweest van een steekpartij. De wond in Guido's buik is 23 centimeter, terwijl het mes een lemmet heeft van 20 centimeter. Het ding moet dus met kracht in het lichaam zijn geduwd. Daarbij is de keuken te klein voor een aanloop die nodig is voor zo'n diepe steekwond. En het letsel verloopt van voor-links naar achter-rechts in de buikholt, een schuine intrede, wat wijst op een horizontale zwaaibeweging, niet op het inlopen op het mes. Dan zou je namelijk een wond verwachten die recht de diepte ingaat, van voor naar achter. De rechters concluderen dat het mes opzettelijk, met een actief steekende beweging, in het lichaam van Guido is gestoken.

Jorge wordt onderzocht door een psychiater en een psycholoog. Zij concluderen dat Jorge lijdt aan een ernstige reactieve hechtingsstoornis en dat hij een persoonlijkheidsstoornis heeft ontwikkeld. Dit maakt hem verslavingsgevoelig, impulsief en snel gefrustreerd, iets wat een rol heeft gespeeld tijdens de fatale escalatie. Vanwege deze psychische stoornissen krijgt Jorge ná zijn gevangenisstraf een verplichte behandeling. Dit heet in zijn geval terbeschikkingstelling, oftewel: tbs.

Jorge kan leven met de gevangenisstraf, maar vindt de tbs helemaal niks. ‘Die tbs’ers zijn allemaal zwaar onder de medicatie. Ze lopen kwijlend rond, als honden van mensen in witte jassen,’ krijgt hij van zijn medegevangenen te horen. Maar als Jorge voor het eerst in de kliniek komt moet hij zijn beeld bijstellen. Stomverbaasd kijkt hij rond. Geen lange klinische gangen, maar een sfeervol ingerichte woonkamer. Geen kale cellen, maar kamers met een kast, een bed en een bureau. En: geen dokters met dwangspuiten, maar behandelaren in normale kleren.

‘Het lijkt hier wel Center Parcs,’ mompelt Jorge tegen zichzelf.

Toch blijft hij op zijn hoede. Gesterkt door zijn ervaringen in de gesloten jeugdzorg is hij ervan overtuigd dat het nooit goed kan zijn om met een hulpverlener te praten. Vragen beantwoordt hij zo kort mogelijk. Confrontaties met anderen lacht hij weg. De avondbespreking, waar hij in een kring moet zitten om te vertellen hoe zijn dag is geweest, vindt hij het allervervelendst. Langzaamaan dringt de ernst van de situatie tot Jorge door. Hij zit in een kliniek waar hij voorlopig niet uit mag, heeft een strafblad voor een levensdelict, en is ook nog een ‘tbs’er’. Hoe kan hij ooit nog terug de maatschappij in? Hulpverleners die hem hierbij willen helpen, neemt hij niet serieus. Zij hebben makkelijk praten: ze hebben een opleiding, een baan en, niet onbelangrijk, géén strafblad. Steeds sterker raakt Jorge ervan overtuigd dat zijn leven voorbij is. Opnieuw wordt hij suïcidaal. En weer belandt

hij in de isoleercel. Alle traumatische ervaringen uit de gesloten jeugdinrichting komen terug.

Wij schrikken ervan. Ergens begrijpen we dat hij alle hoop aan het opgeven was. Jorge lijkt niet alleen dader, maar ook slachtoffer, getroffen door zijn slechte start, een afwezige moeder en de vele traumatische crisisplaatsingen. Toch staat die Jorge in schril contrast met de persoon die ons videobellend zijn verhaal vertelt. We zien geen benadeeld mens die levensmoe is, maar een vrolijke man met een volle agenda. Op de een of andere manier is hij er dus in geslaagd om de duisternis achter zich te laten.

Volgens Jorge komt dit door zijn behandeling, waarin hij heeft geleerd om zichzelf juist níét als slachtoffer te zien. Want zijn ellende is niet enkel veroorzaakt door anderen. Niet door zijn slechte start, niet door zijn moeder, niet door zijn adoptieouders, niet door de jeugdinstellingen. Er is maar één iemand verantwoordelijk, dat is hijzelf. En daarom moet hij aan de bak – helemaal nu hij er net uit is.

Het behandelingstraject is niet makkelijk. Fikse woede-uitbarstingen, scheldpartijen en onenigheid met zijn behandelaren gaan gepaard met heftige hyperventilatie- en paniekaanvallen. Toch blijft Jorge zich inzetten. Voor de therapie gericht op de rouw om zijn moeder, voor de traumabehandeling gefocust op het seksuele misbruik en voor de behandeling voor zijn verslaving. Voor muziektherapie, psychomotorische therapie, therapie gericht op emotieregulatie, groepstherapie en arbeidstherapie. Er volgen pieken en dalen, erkenningen en ontkenningen, stappen vooruit en stappen terug. En uiteindelijk leert Jorge om verantwoordelijkheid te nemen, grenzen aan te geven, voor zichzelf op te komen en om gevoelens uit te spreken. Voor het eerst in zijn leven voelt hij zich geholpen, écht geholpen.

In februari 2014 mag hij zelfstandig wonen, zij het onder

strengere voorwaarden. Zo zal een bewindvoerder zijn geld beheeren, zijn alcohol en drugs ten strengste verboden en moeten de behandelaren hem regelmatig bezoeken en blijven begeleiden. Als Jorge zich niet aan de afspraken houdt, gaat hij linea recta terug naar de kliniek.

Jorges leven begint de goede kant op te gaan. Stukje bij beetje begint hij vertrouwen te krijgen: hij is niet afgeschreven als mens. Het herstel gaat zo goed, dat een van zijn behandelaren hem vraagt om andere patiënten over zijn leven te vertellen. Over het delict, de behandeling en hoe hij zijn weg aan het vinden is in de maatschappij. Jorge aarzelt. Wil hij wel opnieuw geconfronteerd worden met al die pijnlijke, schaamtevolle gebeurtenissen? Toch besluit hij om het te doen. Hij weet als geen ander hoe belangrijk het is om te laten zien dat er nog leven is na tbs, het is niet zo lang geleden dat hijzelf alle hoop verloor.

Het blijkt een schot in de roos. Na afloop van de sessie zegt een van de patiënten tegen hem: ‘Door jou zie ik dat er wel degelijk toekomst is.’

Jorge is diep geraakt.

‘Tbs’ers moeten ze allemaal dood maken, ze zijn toch niet te helpen, zonde van het geld.’

De man ernaast doet ook een duit in het zakje: ‘Je kan er niet eens normaal mee praten, ze zijn hartstikke psychotisch. Ik zou echt nooit met een tbs’er omgaan.’

Jorge schrikt. Zijn bijbaantje heeft hij nu al bijna een jaar, maar hij heeft al die tijd niets over zijn geschiedenis durven zeggen. En als je hoort wat zijn collega’s allemaal uitkramen, kun je je daar wel wat bij voorstellen. Toch besluit Jorge nu wél over zijn achtergrond te beginnen, ondanks – of misschien wel juist door – die verhitte sfeer.

Het groepje valt stil.



‘Maar... jij lijkt helemaal niet op een tbs'er!’ stamelt de eerste schreeuwer, nu een stuk zachter.

‘Hoe ziet zo iemand eruit dan?’ vraagt Jorge hem.

Er volgt een lang gesprek. Jorge benadrukt dat niets een delict kan goedpraten. Maar om het delict te kunnen begrijpen, is het wel belangrijk om te weten wie de persoon achter de misdaad is. En daar is eigenlijk iedereen het wel mee eens.

Het is weer een klein duwtje in de rug. Jorges zelfvertrouwen groeit.

Een paar jaar later begint Jorge aan zijn opleiding tot ervaringsdeskundige hulpverlener. En ook daar moet hij vechten tegen de vernietigende beeldvorming over de tbs – en dat is nog zacht uitgedrukt. Vooral als Jorge zijn studiegenoot hoort praten over ‘verschrikkelijke, kansloze criminelen’ schrikt hij. Dit had hij niet verwacht van de mensen uit zijn klas, die nota bene worden opgeleid tot hulpverleners. De man in kwestie is een politieagent, waardoor de drempel voor Jorge extra hoog is. Hij verzamelt al zijn moed en zegt: ‘Elke keer als je het over die criminelen hebt, heb je het eigenlijk ook een beetje over mij.’

Er volgt opnieuw een lang gesprek. Met opnieuw een goede uitkomst.

Na zijn afstuderen gaat Jorge aan het werk in de kliniek waar hij zelf behandeld is. Het is even wennen als hij voor het eerst als medewerker de instelling binnenstapt: een andere ingang, toegang tot het personeelskantoor en hij kan de kliniek verlaten wanneer hij maar wil – dat laatste is misschien wel het gekst. Aan zijn jasje glimt een medewerkerspas, zijn broekriem is versierd met een sleutelbos en een pieper, precies zo eentje waar Jorge de sociotherapeuten wel eens op had zien drukken.

Al vrij snel voelt hij zich nuttig. Op de groep proeft hij het leefklimaat, observeert hij de wisselwerking tussen het behandelteam en de patiënten en voelt hij of er onderhuidse spannin-

gen spelen. Bijna intuïtief herkent hij bepaalde patronen uit de gevangenis. Wat die ‘bajesmentaliteit’ precies inhoudt is lastig om onder woorden te brengen. Wat er het dichtst bij in de buurt komt is een vorm van passieve agressie, patiënten die hun frustraties niet uitspreken maar botvieren op anderen. Vaak op een vrij subtiele manier, via oogcontact, met bepaald taalgebruik, of door agressieve muziek met ‘groepsongeschikte teksten’, zoals Jorge dat noemt.

Bijna altijd stapt Jorge in zo’n geval direct op de aanstichter af. ‘Shit, jij begrijpt het echt,’ is dan de reactie.

### *Kleine groep, grote vragen*

We moeten even slikken na het gesprek met Jorge. Na zijn persoonlijke verhaal lijkt onze gretige nieuwsgierigheid een beetje ongepast. Alsof we op zoek zijn naar sensatie over de rug van kwetsbare mensen, mensen die in hun jeugd weinig geluk hebben gehad. Om nog maar te zwijgen over het leed van de nabestaanden – alsof we letterlijk over lijken gaan.

Maar wij zijn niet op zoek naar ophef, heisa of anderszins kabaal. Wij praten met Jorge omdat we willen weten hoe we hem moeten plaatsen. Hoe moeten we kijken naar daders als Jorge, mensen die vanuit een stoornis een ander doden?

In ons gesprek laat Jorge zien hoe zijn tragische levensgeschiedenis heeft bijgedragen aan een persoonlijke kwetsbaarheid, iets dat hem vatbaar heeft gemaakt voor drank, drugs, prostitutie en criminaliteit. Toch legt hij, na jaren therapie, de verantwoordelijkheid vooral bij zichzelf. Niet zijn persoonlijkheidsstoornis, maar hijzelf is schuldig aan Guido’s dood. Niet zijn ongelukkige schooltijd, maar hij als persoon. Niet zijn adoptie, maar Jorge. Als hij dat mes niet had gepakt...